



Sygn. akt II CSK 319/07

## **WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 21 listopada 2007 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Stanisław Dąbrowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Antoni Górski

SSN Dariusz Zawistowski

w sprawie z powództwa W. G.

przeciwko Skarbowi Państwa - Sądowi Okręgowemu w P.

oraz Prokuraturze Okręgowej w P.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 21 listopada 2007 r.,

skargi kasacyjnej powoda

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 2 lutego 2007 r.,

- I. **uchyla zaskarżony wyrok w części dotyczącej kwoty 50205 (pięćdziesiąt tysięcy dwieście pięć) złotych i w tym zakresie przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu, pozostawiając temuż Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego;**
- II. **w pozostałej części skargę kasacyjną oddala.**

## Uzasadnienie

Sąd Rejonowy w T. wyrokiem wydanym w dniu 4 grudnia 1997 r. w sprawie oznaczonej sygnaturą II K .../96 uznał W. G. winnym popełnienia przestępstwa z art. 11 § 1 k.k. z 1969 r. w zw. z art. 57 ustawy o znakach towarowych i wymierzył mu karę pozbawienia wolności i grzywny. Sąd Okręgowy w P. wyrokiem z dnia 21 sierpnia 1998 r. nie uwzględnił wniesionej apelacji i zaskarżony wyrok utrzymał w mocy.

Postanowieniem wydanym w dniu 4 lutego 2000 r. Sąd Rejonowy w T. orzekł przepadek i przekazał na rzecz Aresztu Śledczego w P. szereg rzeczy takich jak dresy, spodnie i kurtki. Postanowienie zostało utrzymane w mocy przez Sąd Okręgowy w P.. Następnie – w wykonaniu tego orzeczenia – dresy i kurtki zostały przekazane do Aresztu Śledczego.

Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 2 sierpnia 2001 r. uniewinnił powoda od zarzucanego mu czynu, objętego postępowaniem w sprawie II K .../96.

W. G. wystąpił w dniu 24 lipca 2002 r. do Sądu Okręgowego w P. z wnioskiem o odszkodowanie i zadośćuczynienie za niesłuszne skazanie żądając zasądzenia od Skarbu Państwa kwoty 3.678,00 tytułem poniesionych kosztów i zwrotu orzeczonej grzywny jak również zasądzenia łącznie kwoty 32 5205 zł, tytułem odszkodowania, obejmującej 50.205 złotych tytułem odszkodowania za przepadek zabezpieczonej jako dowody rzeczowe odzieży i kurtek, 275.000 złotych z tytułu utraconych korzyści i 25.000 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. Sąd Okręgowy w P. w wyroku z dnia 14 kwietnia 2003 r. zasądził od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w P. kwotę 3.000 zł i oddalił wniosek w pozostałym zakresie. Orzeczenie to zostało utrzymane przez Sąd Apelacyjny, a Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 2.12.2004 r. oddalił kasację. Sąd Najwyższy wyraził przy tym pogląd, że odszkodowanie z tytułu wykonania środka karnego, z którego wynikała szkoda może być dochodzone przez pokrzywdzonego w postępowaniu cywilnym, a nie w trybie art. 552 § 1 k.p.k.

W dniu 21 kwietnia 2005 r. W. G. wniósł do Sądu Okręgowego w P. pozew przeciwko Skarbowi Państwa – Sądowi Okręgowemu w P. i Prokuraturze

Okręgowej w P. o zapłatę kwoty 50.205 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 20 grudnia 1995 r. tytułem odszkodowania stanowiącego równowartość rzeczy co do których orzeczono – zdaniem powoda - bezpodstawnie przepadek oraz kwoty 25.000 zł tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za naruszenie dóbr osobistych. Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 9 maja 2006 r. oddalił powództwo. Apelację powoda od wyroku tego Sądu Sąd Apelacyjny oddalił wyrokiem z dnia 2 lutego 2007 r.

Sąd Apelacyjny uznał za trafny zarzut przedawnienia zgłoszony przez stronę pozwaną. W ocenie Sądu Apelacyjnego bieg terminu przedawnienia należy ocenić na podstawie art. 442 § 1 k.c. Termin przedawnienia jest trzyletni, a początek jego biegu wyznacza dzień, w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie zobowiązanej do jej naprawienia. Powód dowiedział się w dniu 2 sierpnia 2001 (data wyroku Sądu Najwyższego uniewinniającego powoda od popełnienia zarzucanego mu czynu) o osobie zobowiązanej do naprawienia szkody, miał świadomość jej zaistnienia, gdyż w 2000 r. orzeczono przepadek na rzecz Skarbu Państwa szeregu rzeczy stanowiących jego własność. Pozew złożył w dniu 21 kwietnia 2005 r. tj. po upływie trzyletniego terminu przedawnienia, a pozwany nie zrzekł się korzystania z tego zarzutu.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego nie nastąpiło przerwanie biegu przedawnienia. Przerwanie biegu przedawnienia może nastąpić w razie dokonania oznaczonej w ustawie czynności, co znajduje szczegółowe uregulowanie w art. 123 k.c. W myśl powołanego artykułu przerwanie biegu przedawnienia powoduje dokonanie wyraźnie oznaczonych czynności przed organem powołanym do rozpoznania danej sprawy. Wniosek złożony w dniu 24 lipca 2002 r. do Sądu Okręgowego w P. na podstawie art. 552 § 1 k.p.k. nie jest tożsamy z wystąpieniem z pozwem o roszczenie dochodzone w niniejszej sprawie cywilnej co do odszkodowania za rzeczy objęte przepadkiem w razie niemożności ich zwrotu, (art. 192 k.k.w.). Powód dochodzi również zadośćuczynienia związanego z naruszeniem dóbr osobistych wywołanego „wszczęciem i prowadzeniem postępowania karnego (art. 24 k.c.). Sąd Apelacyjny stwierdził, że do żądania sformułowanego w pozwie ta droga nie była właściwa od samego początku, tj. sprawa nie mogła być rozpoznana w tym

postępowaniu. Z tego względu wniosek nie przerwał biegu przedawnienia roszczeń dochodzonych w niniejszej sprawie.

Odnosząc się do stanu faktycznego sprawy Sąd Apelacyjny stwierdził, że podstawę prawną tego rodzaju odpowiedzialności odszkodowawczej stanowi art. 417 k.c. w brzmieniu przed zmianą wprowadzoną ustawą z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy Kodeks cywilny oraz niektórych ustaw, Dz.U. z 2004 r., Nr 4, poz. 1692. Odpowiedzialność za szkody zaistniałe po dniu wejścia w życie Konstytucji R.P., uzależniona jest, gdy chodzi o wykonywanie zadań władczych, od bezprawności zachowania funkcjonariuszy państwowych. Odnosząc się do żądania o zadośćuczynienie pieniężne za naruszenie dóbr osobistych Sąd Apelacyjny zauważył, że powód nie wskazał jakie konkretnie dobro osobiste zostało naruszone. Działania w ramach obowiązującego porządku prawnego nie są bezprawne nawet, gdy prowadzą do naruszenia dóbr osobistych lub ich zagrożenia, jeżeli zostały przedsięwzięte w ramach tego porządku.

W skardze kasacyjnej od wyroku Sądu Apelacyjnego powód zarzucił naruszenie art. 123 § 1 pkt 1 k.c. przez przyjęcie, że wniesienie wniosku w trybie art. 552 k.p.k. do Wydziału Karnego Sądu Okręgowego w P. obejmującego żądanie zasądzenia tych samych roszczeń co dochodzone w niniejszej sprawie nie przerywa biegu przedawnienia; art. 123 § 1 pkt 1 k.c. w zw. z art. 192 § 1 k.k. w zw. z art. 363 § 1 k.c. przez uznawanie, że termin przedawnienia roszczenia o naprawienie szkody w postaci zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej stanowiącej równowartość zawłaszczonych rzeczy wynosi trzy, a nie dziesięć lat, art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. przez niewyjaśnienie w uzasadnieniu wyroku podstawy faktycznej prawnej w części dotyczącej nieuwzględnienia bezpodstawnego wzbogacenia pozwanego, art. 417 § 1 k.c. przez przyjęcie, że przesłanką odpowiedzialności Skarbu Państwa za szkodę wyrządzoną przy wykonywaniu czynności władczych jest także wina; naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. przez bezzasadne przyjęcie, że zawinienie funkcjonariuszy Skarbu Państwa nie zostało udowodnione; art. 5 k.c. przez przyjęcie że podnoszony przez pozwanego zarzut przedawnienia nie jest sprzeczny z zasadami współżycia społecznego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W odniesieniu do żądania zapłaty kwoty 50.205 zł tytułem odszkodowania za przedmioty objęte przeпадkiem trafny jest zarzut skargi kasacyjnej naruszenia przez Sąd Apelacyjny art. 123 § 1 pkt 1 k.c. Stosownie do tego przepisu bieg przedawnienia przerywa się przez każdą czynność przed Sądem przedsiębiorczą bezpośrednio w celu dochodzenia lub ustalenia albo zaspokojenia lub zabezpieczenia roszczenia. Pozew wniesiony został dopiero 21 kwietnia 2005 r., ale znacznie wcześniej w dniu 24 lipca 2002 r. powód wniósł do Sądu Okręgowego pismo, w którym tak samo określił kwotę żądania (50.205 zł), wskazał Skarb Państwa jako stronę zobowiązaną do zapłaty i przytoczył okoliczności faktyczne takie same jak w późniejszym pozwie przeciwko Skarbowi Państwa.

W ocenie Sądu Apelacyjnego wniesienia do Sądu pisma powoda z dnia 24 lipca 2002 r. nie można uznać za czynność przedsiębiorczą bezpośrednio w celu dochodzenia roszczenia w rozumieniu art. 123 § 1 pkt 1 k.c. ze względu na jej obiektywną bezskuteczność, gdyż wyrażone w tym piśmie żądanie oparte zostało na podstawie art. 552 k.p.k., a pismo skierowane zostało do Wydziału Karnego. Poglądu tego nie można zaakceptować. Nie można nie zauważyć, że żaden przepis postępowania nie wymaga wskazania w pozwie podstawy prawnej zgłoszonego żądania i nie wprowadza sankcji związanych ze wskazaniem wadliwej podstawy prawnej. Zgodnie z § 55 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 r. – Regulaminu urzędowania sądów powszechnych jeżeli pismo wszczynające postępowanie wpłynęło do wydziału, który nie jest właściwy w sprawie, przewodniczący wydziału, przed jego rejestracją, w danym wydziale, zarządza niezwłoczne przekazanie pisma zgodnie z właściwością. Jeżeli więc pismo powoda z dnia 24 lipca 2002 r. obok wniosku o zadośćuczynienie za krzywdę wynikłą z wykonania względem oskarżonego w całości lub w części kary której nie powinien być ponieść, podlegające rozpatrzeniu na podstawie art. 552 § 1 k.p.k., zawierało także żądanie odszkodowania z tytułu wykonania środka karnego, podlegające dochodzeniu w postępowaniu cywilnym, to należało oczekiwać, że w tym zakresie Przewodniczący Wydziału Karnego przekaże sprawę według właściwości Wydziałowi Cywilnemu. Nie można zgodzić się, że skierowanie żądania zasądzenia odszkodowania do niewłaściwego wydziału sądu i przytoczenie wadliwej podstawy prawnej powoduje, że przedsiębiorczą czynność jest obiektywnie

bezskuteczna. Zatem, wbrew stanowisku Sądu Apelacyjnego należy uznać, że wniesienie przez powoda w dniu 24 lipca 2002 r. pisma zawierającego żądanie zasądzenia od Skarbu Państwa na rzecz powoda kwoty 50.205 zł z tytułu odszkodowania za rzeczy objęte orzeczeniem o przepadku, przerwało bieg przedawnienia w zakresie tego roszczenia. Sprawa wszczęta pismem powoda z dnia 24 lipca 2002 r. została zakończona postanowieniem Sądu Najwyższego w dniu 2 grudnia 2004 r. i od tej daty przedawnienie rozpoczęło bieg na nowo (art. 124 § 1 k.c.). Jednakże okres między datą 2 grudnia 2004 r. a datą wytoczenia powództwa w dniu 21 kwietnia 2005 r. był za krótki, aby mogło nastąpić przedawnienie roszczenia.

Drugi z zarzutów podniesionych w skardze kasacyjnej, zarzut naruszenia art. 123 § 1 pkt 1 k.c. w zw. z art. 192 § 1 k.k.w. i w zw. z art. 363 § 1 k.c. zmierzał do wykazania, że termin przedawnienia roszczenia o naprawienie szkody spowodowanej niemożnością zwrotu podlegających zwrotowi składników mienia przejętych w trakcie wykonania środka karnego, wyniósł nie trzy lata jak przyjął Sąd Apelacyjny, ale dziesięć lat. Przepis art. 192 § 3 k.k.w. stanowi, że w zakresie nieuregulowanym do odpowiedzialności, o której mowa w § 1 tego artykułu stosuje się przepisy kodeksu cywilnego. Użyte sformułowanie nie przesądza, który przepis kodeksu cywilnego powinien być stosowany dla terminu przedawnienia. Jednakże art. 123 § 1 pkt 1 k.c., który miał być wedle skargi kasacyjnej naruszony dotyczy przerwy biegu przedawnienia a nie długości terminu przedawnienia. W skardze kasacyjnej nie podniesiono zarzutu naruszenia art. 192 § 3 k.k.w., art. 442 § 1 k.c. ani art. 118 k.c. Uniemożliwia to rozważenie kwestii trafności stanowiska Sądu Apelacyjnego co do zastosowania art. 442 § 1 k.c. do terminu przedawnienia. W każdym razie, wobec przerwy biegu przedawnienia, nie mogło ono nastąpić w odniesieniu do roszczenia o zasądzenie kwoty 50.205 zł.

Trafny jest zarzut naruszenia art. 417 § 1 k.c., chociaż z innych przyczyn niż podane w skardze kasacyjnej. Podstawą odpowiedzialności pozwanego Skarbu Państwa jest w niniejszej sprawie art. 192 k.k.w. Odpowiedzialność z art. 192 k.k.w. została ukształtowana na zasadzie ryzyka i ma szczególny charakter w stosunku do przepisów art. 417 i nast. k.c., co przejawia się zwłaszcza w tym, że jej przesłanką nie jest obecnie ani niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy

wykonywaniu władzy publicznej (art. 417 § 1 k.c.), ani niezgodność z prawem prawomocnego orzeczenia sądu (art. 417<sup>1</sup> § 2 k.c.), dawniej zaś, tj. przed wejściem w życie Konstytucji z dnia 2 kwietnia 1997 r., nie była wina funkcjonariusza państwowego. Zgodnie natomiast ze stosowanymi odpowiednio przepisami k.c. muszą być spełnione dwie podstawowe przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej, mianowicie szkoda i normalny związek przyczynowy (art. 361 § 1 i 2 k.c.).

Zarzut naruszenia art. 5 k.c. przez przyjęcie, że podnoszony przez pozwanego zarzut przedawnienia nie jest sprzeczny z zasadami współżycia społecznego uznać trzeba za bezprzedmiotowy, gdyż przedawnienie w okolicznościach sprawy nie mogło nastąpić.

Nie są uzasadnione zarzuty dotyczące naruszenia przepisów postępowania. Zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. przez niewyjaśnienie w uzasadnieniu wyroku podstawy faktycznej i prawnej w części dotyczącej nieuwzględnienia bezpodstawnego wzbogacenia Skarbu Państwa jest chybiony, gdyż odpowiedzialność na podstawie art. 192 k.k.w. nie jest zależna od wzbogacenia pozwanego, więc zbędne było rozważenie tego zagadnienia w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. Zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. przez bezzasadne przyjęcie, że zawinienie funkcjonariuszy Skarbu Państwa nie zostało udowodnione jest niedopuszczalny wobec treści art. 398<sup>3</sup> § 3 k.p.c. Nadto kwestia winy funkcjonariuszy nie ma istotnego znaczenia, gdyż odpowiedzialność Skarbu Państwa wynikająca z art. 192 k.k.w. oparta jest na zasadzie ryzyka, a nie na zasadzie winy.

Z powyższych względów na mocy art. 398<sup>15</sup> k.p.c. w części uwzględniającej skargę kasacyjną oraz na mocy art. 398<sup>14</sup> k.p.c. w części ją oddalającej Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji wyroku.